

Społeczne aspekty zrównoważonego rozwoju

Social aspects of sustainable development

Cezary Pawlonka, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Katedra Socjologii i Polityki Społecznej

Typ artykułu: oryginalny artykuł naukowy.

Źródło finansowania badań i artykułu: środki własne Autora.

Cytowanie: Pawlonka C., (2018) *Społeczne aspekty zrównoważonego rozwoju*, „Rynek-Społeczeństwo-Kultura” nr 4 (30)/2018, s. 28-31, <https://kwartalnikrsk.pl/Artykuly/RSK-4-2018/RSK-4-2018-Pawlonka-Spoleczne-aspekty-zrownowazonego-rozwoju.pdf>

STRESZCZENIE

Artykuł przedstawia pojęcie zrównoważonego rozwoju społecznego (ang. *social sustainable development and/or growth*), w odniesieniu do analizy podziału dobrobytu społecznego i poziomu życia. Autor skupił się na wpływie globalizacji handlu i inwestycji zagranicznych na rozwój społeczny. Badania te odnoszą się bezpośrednio do założeń koncepcji zrównoważonego rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem trwałości oraz sprawiedliwości rozwoju w aspekcie społecznym. Opracowanie przedstawia teoretyczne ugruntowanie zrównoważonego rozwoju społecznego w makroekonomii, ekonomii rozwoju i nauce o polityce społecznej. Uzasadnienie ważności podejmowanych badań zostało poparte przykładami pomiaru zrównoważonego rozwoju społecznego w Polsce i w województwie dolnośląskim. Do analizy rozwoju społecznego posłużyły przede wszystkim wskaźniki HDI i Giniego.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, globalizacja, ekonomia rozwoju, ekonomia zrównoważonego rozwoju.

ABSTRACT

The article presents the concept of socially sustainable development concerning the analysis of the distribution of social welfare and standard of living. The paper aim is to show the impact of globalization, multinational trade, and foreign investments on social development. This research refers directly to the assumptions of the concept of sustainable development theory, with particular emphasis on sustainability and developmental justice in the social aspect. The study presents a theoretical background of sustainable social development in macroeconomics, development economics and social policy science. The justification for the validity of the theory is support by examples of the measurement of sustainable social development in Poland and the Lower Silesia Voivodship. The HDI, LHD, and Gini index were used mainly to analyze social development.

Keywords: sustainable development, globalization, development economics, economics of sustainable development.

Wstęp

Najpopularniejszy obecnie model gospodarki nastawiony na intensywne umiędzynarodowienie, często jest krytykowany za nierównomierny rozwój społeczny w skali globalnej. Międzynarodowe porozumienia handlowe, zdaniem wielu ekonomistów, służą przede wszystkim bogatym krajom, by stawać się jeszcze bogatszymi, kosztem krajów biednych i rozwijających się. Wpływ globalizacji na rozwój uboższych części świata jest niejednoznaczny. Wymiana handlowa z wysoko rozwiniętymi krajami przy odpowiedniej polityce krajów doganiających i pomocy ponadnarodowych organizacji, może mieć pozytywny wpływ na wzrost i rozwój uboższych części świata. Nobliści Joseph Stiglitz i Amartya Sen wskazują jednak na niebezpieczny poziom nierówności społeczno-gospodarczych. Znaczący wzrost nierównego podziału dochodu między poszczególnymi częściami świata oraz wewnątrz klas społeczeństwa ekonomiści łączą z pojawieniem się kryzysu w roku 2008 (Stiglitz 2007). A. Deaton został uhonorowany Nagrodą Nobla w dziedzinie ekonomii w roku 2015 za badania nad przyczynami ubóstwa i rozwarstwienia społecznego. Jest to ważny sygnał społeczności ekonomistów, który ma na celu podkreślić potrzebę analizy rozwoju społecznego w teorii ekonomii, pomiaru rozwoju społecznego, uzasadnienia dla podejmowania tych badań oraz formułowania wniosków i konkluzji dla współczesnej polityki społeczno-gospodarczej. Jednym z pierwszych ekonomistów analizujących rozwój społeczny był J. M. Keynes. Kwestionował on założenia ekonomii klasycznej o sprawiedliwym podziale dóbr na rynku, w wyniku podejmo-

wanych decyzji konsumentów. Podważył on również koncepcję pełnej racjonalności ludzi. Keynes dostarczał przykłady, że mechanizmy rynkowe nie mogą być jedynymi, które ograniczają występowanie niekorzystnych trendów rynkowych i stymulują do równomiernego rozwoju. Według Keynesa przełamanie kryzysów i nadmiernych nierówności, w momencie zawodności podziału dóbr na rynku, musi odbywać się poprzez interwencję państwa (Keynes 2003). Mimo że jego teorie nie odnoszą się wprost do teorii zrównoważonego rozwoju, zapoczątkował on powstanie koncepcji, które dostrzegały potrzebę uczestnictwa rządów w kształtowaniu inkluzywnego wzrostu gospodarczego. Większe budżety rządów Keynes kompensował korzyściami z wydatków na dobra konsumpcyjne osób objętych programami pomocy. Nie tylko dostrzegał on korzyści ze zmniejszania nadmiernego rozwarstwienia dochodowego dla rozwoju społeczeństw, ale również dla samego wzrostu ekonomicznego państw (Stankiewicz 1987).

Definicja zrównoważonego rozwoju społecznego

Zrównoważony rozwój określa się jako długotrwały, obejmujący wszystkie części globu oraz wszystkich jego mieszkańców. Jego trwałość, zgodnie z klasyczną definicją Brundtlanda, to możliwość spełnienia potrzeb pokolenia obecnego, bez utraty zdolności zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń. Teoria zrównoważonego rozwoju podkreśla ograniczenia gospodarcze związane z wyczerpywaniem się zasobów naturalnych na ziemi. Koncepcja ta skłania do takiego zarządzania zasobami naturalnymi, aby rozwój człowieka, dzięki ich wyko-

rzystaniu, nie odbywał się kosztem biednych części globu i nie miał negatywnych skutków dla środowiska naturalnego (Holger 2010).

Nauka o zrównoważonym rozwoju jest w głównej mierze kojarzona z zagadnieniami dotyczącymi ochrony środowiska, ale w ramach szerszej definicji porusza też aspekty ekonomiczne oraz społeczne. W naukach o zrównoważonym rozwoju znaczące jest pojęcie triady łańdów, które odpowiadają wymienionym trzem aspektom lub inaczej celom. Praktyczne urzeczywistnianie założeń koncepcji zrównoważonego rozwoju jest możliwe przez integrację poszczególnych dziedzin i rozwój analizy każdego z osobna (Kronenberg 2010). Społeczne wymiary teorii nauki o zrównoważonym rozwoju są najrzadziej analizowane, a pomiar rozwoju i poziomu życia wymaga konstruowania zaawansowanych, złożonych wieloczynnikowych wskaźników. Analiza zrównoważonego rozwoju społecznego (ang. *social sustainable development and/or growth*), polega przede wszystkim na mierzeniu poziomu dobrobytu oraz analizy jego redystrybucji. Największym problemem jest określenie jego trwałości i stopnia zrównoważenia. Analiza tych wartości może następować na drodze badań udziału obywateli we wroście gospodarczym. Jednoczesna poprawa wskaźników rozwoju razem z progresem gospodarczym jest największym wyzwaniem nauki o zrównoważonym rozwoju społecznym (Biczynska 2015).

Do zrównoważonych celów społecznych zalicza się podtrzymywanie standardów demokracji uczestniczącej, zmniejszanie ubóstwa i nierówności, umożliwianie podobnych szans rozwoju wszystkim mieszkańcom globu, integrację imigrantów, walkę o równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz ochronę podstawowej jakości życia i zdrowia ludzkiego. Społeczeństwo zrównoważone społecznie określa się jako inkluzywne, możliwie egalitarne, zwracające specjalną uwagę na marginalizowane sektory (kobiety, osoby w wieku poprodukcyjnym, niepełnosprawnych, bezrobotnych) oraz na edukację i promocję wzajemnej tolerancji w społeczeństwie wielokulturowym. Wykorzystując zasadę *workfare* zamiast *welfare*, pracę w takim społeczeństwie traktuje się jako główny sposób poprawy jakości życia. Ekonomia zrównoważonego rozwoju, w przeciwieństwie do ekonomii neoklasycznej, nie unika kontrowersyjnego i złożonego tematu podziału dochodu. Demokratyczne państwo nie może funkcjonować sprawnie, wykluczając część społeczeństwa z możliwości rozwoju. Dlatego powinno ono gwarantować ochronę przed ubóstwem i równość szans wszystkim obywatelom. Zdaniem A. Sena, indyjskiego noblisty w dziedzinie ekonomii z roku 1998, nie ma wolności bez sprawiedliwości społecznej. Bieda, ubóstwo i głód sprawiają, że człowiek nie jest w pełni wolny (Holger 2010).

W obecnych wysoce konkurencyjnych czasach globalizacji, szczególnie aktualna staje się definicja sprawiedliwości społecznej zaproponowana przez amerykańskiego filozofa J. Rawlsa. Prawdziwa sprawiedliwość społeczna, jego zdaniem, powinna zawsze gwarantować odpowiednie minimum osobom defaworyzowanym w społeczeństwie. Bardziej zrównoważony podział dochodu przez kooperację i współpracę na drodze do wspólnego rozwoju – sprzyja wszystkim (Rawls 2018). Brak przestrzegania zasad rozwoju zrównoważonego może doprowadzić do sprzeciwu biedniejszej części globu oraz fali niekontrolowanych migracji zarobkowych. Prowadzenie polityki wzrostu gospodarczego za wszelką cenę, bez dostrzegania ograniczeń społecznych i naturalnych jest krótkowzroczne. Zasada „optimum Pareto” niesprawiedliwie dzieli dobrobyt między ludzi.

Ekonomia zrównoważonego rozwoju pokazuje, że w ramach tej teorii zawsze będą cierpieć najubożsi. Należy dzielić dochód tak, aby udział w nim był gwarantowany na początku jego dystrybucji, a nie na końcu (Kronenberg 2010).

Globalizacja a zrównoważony rozwój społeczny

Szczególnym wyzwaniem dla zrównoważonej dystrybucji rozwoju społecznego w skali świata jest globalizacja. Wzrost interakcji gospodarczych pomiędzy państwami może być szansą lub zagrożeniem dla równomiernego podziału dobrobytu w skali globalnej. Wiele zależy od zdolności wykorzystania przez dane państwo zagranicznych inwestycji do osiągnięcia rozwoju (Żukrowska 2012). Nowe sposoby komunikacji i transportu ułatwiły handel pomiędzy krajami, rywalizacja o kapitał transnarodowych korporacji doprowadziła jednak do znacznego wzrostu międzynarodowej konkurencji ekonomicznej. Obecnie, zdolność przyciągania inwestycji zagranicznych jest jednym z najważniejszych celów polityki gospodarczej państw. Szczególnie istotne jest to dla krajów rozwijających się, będących pod presją doganiania reszty świata. Ich znaczny wzrost gospodarczy osiągną wskutek liberalizacji handlu, prowadzi najczęściej do walki kosztowej z innymi krajami. Odbija się to jednak niejednokrotnie na wydatkach na politykę społeczną. Rezygnując z części podatków i składek na ubezpieczenia społeczne zmniejsza się koszty pracy, czyli znaczną część tzw. klina podatkowego. Ta strategia budowania przewagi konkurencyjnej nie jest jednak możliwa do utrzymania w dłuższym czasie. Dodatkowym minusem tej strategii jest utrata bezpieczeństwa socjalnego dla części społeczeństwa (Klimas 2011).

Globalizacja handlu może być niepowtarzalną okazją dla rozwoju społecznego krajów doganiających. Napływ inwestycji zagranicznych przekłada się na budżet, a w zależności od wykorzystania tych dodatkowych środków, na zdolność do osiągania dobrobytu w danym państwie. Wzrost gospodarczy stymulowany zagranicznym kapitałem jest okazją do absorpcji innowacji i *know how* krajów wysoko rozwiniętych. Wzrost oparty na przewadze kosztowej ma jednak swoje ograniczenia. Zjawisko pułapki średniego dochodu powoduje, że przy osiągnięciu przez gospodarkę około 20 tys. dolarów PKB *per capita* (Polska już przekroczyła ten poziom) – zwalnia tempo wzrostu. Ta zależność dotyczy głównie krajów rozwijających się, korzystających z ograniczonego czasowo *efektu doganiania* (Radio 2010).

Jednym z rozwiązań tej sytuacji jest intensywna inwestycja w kapitał ludzki. W gospodarce globalnej, opartej na wiedzy i innowacjach, szczególnie ważne jest przyciąganie pracowników o największych możliwościach. Ograniczanie wydatków na politykę społeczną powoduje obniżenie atrakcyjności danego kraju w oczach jego obywateli. Rezygnacja z bezpieczeństwa socjalnego w danym państwie wpływa również znacząco na wydajność pracy, wskaźnika nie mniej ważnego dla inwestorów zagranicznych. Dlatego tak ważne jest w kontekście wzrostu gospodarczego wyjście poza budowanie przewagi niskich kosztów pracy. Symbioza celów polityki gospodarczej i społecznej umożliwi bardziej trwałą wzrost gospodarczy (Pisz 2001). Trwałość, jedna z najważniejszych cech zrównoważonego rozwoju, opiera się na możliwości jego podtrzymywania. Poprawa konkurencyjności państwa, przez większe otwarcie się na międzynarodowy handel, powinna służyć wzrostowi gospodarczemu oraz rozwojowi w dłuższym okresie.

Pomiar i analiza rozwoju społecznego

W dużej mierze cele rozwoju zrównoważonego społecznie zbiegają się z celami polityki społecznej. Badania rozwoju społecznego oraz możliwości jego podtrzymywania korzystają z dorobku tej nauki. Polityka społeczna m.in. pomaga wyznaczyć poziomy ubóstwa w podziale na odpowiednie kategorie – granice relatywne i absolutne oraz subiektywne i obiektywne linie ubóstwa. Jest to szczególnie ważny wskaźnik w kontekście analizy rozwoju danego kraju. Natomiast metody badawcze socjologii i statystyki umożliwiają, za pomocą odpowiednich wskaźników, dokonywanie przybliżonego pomiaru poziomu życia społeczeństwa. To daje następnie możliwość dokonania analizy efektywności określonych instrumentów polityki społecznej i gospodarczej (Kowalczyk, Kamiński 2013). Zagadnieniem rozwoju społecznego poświęcona jest również znaczna część nauki o ekonomii rozwoju i makroekonomii. Ekonomia rozwoju uznawana często za tożsamą z polityką gospodarczą krajów biednych i rozwijających się, analizuje efektywność programów społeczno-gospodarczych (Morawski 2001). Współczesna makroekonomia daje narzędzia umożliwiające badanie pomiaru rozwoju społecznego na bardziej zaawansowanym poziomie niż klasyczne współczynniki opisujące przede wszystkim wzrost gospodarczy (Fiedor, Kociszewski 2010). Klasyczne wskaźniki ekonomiczne, takie jak PKB *per capita*, mimo że nie pokazują stopnia rozwoju społecznego danego kraju, mogą być jednak przydatne w analizie ogólnego poziomu dobrobytu. Brak rzeczywistego równomiernego rozkładu tej wartości pomiędzy obywateli kraju, nie umożliwia opisanie poziomu życia poszczególnych jednostek, ale daje ogólny pogląd na rozwój państwa. Pomimo ograniczeń tego wskaźnika, dzięki badaniom statystycznym, możemy określić, że wzrost gospodarczy mierzony wartością PKB *per capita* przekłada się na poziom rozwoju społecznego. Razem z wyższymi wartościami produktu krajowego na osobę wzrasta przeciętna długość życia i spada stopień analfabetyzmu w danym państwie (Mankiw, Taylor 2009). Najbardziej popularnym wskaźnikiem do oceny rozwoju jest standard HDI (*Human Development Index*). Współczynnik ten został opracowany przez pakistańskiego ekonomistę Mahbuba ul Haq i jest obecnie używany przez Agendę ds. Rozwoju ONZ do oceny globalnych zmian społecznych. W jego skład wchodzi 3 elementy: długość życia, wskaźnik analfabetyzmu i stopień skolaryzacji oraz standard życia określany przy pomocy miernika PKB *per capita* (Łopatka 2014). Wskaźniki do oceny poziomu życia i jakości w Polsce przygotowuje zespół socjologa J. Czapieńskiego. W skład obydwu współczynników wchodzi następujące wskaźniki: dochody, żywność, zasobność materialna, warunki mieszkaniowe, kształcenie dzieci, ochrona zdrowia oraz uczestnictwo w kulturze. Zmiany poszczególnych wskaźników w podziale na województwa, razem z danymi Głównego Urzędu Statystycznego i Banku Danych Lokalnych, umożliwiają ocenę zrównoważenia regionalnego rozwoju społecznego w Polsce. Ważnym wskaźnikiem rozwoju jest również stopień nierówności w danym kraju. Najpopularniejszym narzędziem do badania poziomu nierówności dochodów jest wskaźnik Giniego. Przybiera on wartość między 0 a 1. Dla wartości 0 oznacza, że wszystkie osoby mają ten sam dochód, dla wartości 1 oznacza, że wszystkie osoby poza jedną, miałyby dochód zerowy. Im wyższa jest wartość wskaźnika, tym większy jest stopień koncentracji dochodów i większe jest ich zróżnicowanie. Współczynnik ten najczęściej jest przedstawiany po przemnożeniu przez 100, w skali od 0 do 100 (GOV 2018).

Analiza stopnia zrównoważenia rozwoju społecznego Polski

Polska, przez członkostwo w strukturach Unii Europejskiej, musi zwracać szczególną uwagę na politykę społeczno-gospodarczą wspólnoty. Dla struktur spójności pojęcie rozwoju zrównoważonego pozostaje jednym z najważniejszych celów najbliższych lat. Kryzys roku 2008 zmusił Unię Europejską do redefinicji celów polityki społeczno-gospodarczej. Powstała wyraźna presja poprawy konkurencyjności i rozwiązania problemów rynku pracy krajów UE. Jednak walka z kryzysem w strukturach spójności nie opiera się tylko na wroście liberalizacji handlu i dalszym pogłębianiu stosunków gospodarczych z zagranicznymi partnerami. Największym atutem starego kontynentu jest zdolność do kreowania wartości dodanej produkcji przez innowacje. Jednym ze sposobów ich osiągnięcia jest inwestycja w kapitał ludzki. Wykształceni i zadowoleni z poziomu życia Europejczycy, podobnie jak w przeszłości, w dalszym ciągu stanowią największą przewagę konkurencyjną wspólnoty (Bauman 2007). Strategiczny program Unii Europejskiej „Europa 2020” wśród swoich priorytetów wymienia rozwój inkluzywny, zwiększający spójność we wspólnocie m.in. przez wyższy poziom zatrudnienia. Do celów szczegółowych programu w tej kategorii należy (Walkowski 2010): wzrost wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat do 75%; ograniczenie ilości osób przedwcześnie kończących naukę szkolną do 10%, a co najmniej 40% osób młodych powinno kończyć edukację na poziomie wyższym; zmniejszenie liczby osób zagrożonych wykluczeniem o 20 mln. W Polsce, podstawowe wskaźniki społeczne pokazują, że rozwój następuje nierównomiernie w porównaniu do wzrostu gospodarczego. Nasz kraj w rankingu rozwoju ONZ zajmował w 2017 roku 33 miejsce według wskaźnika HDI, natomiast pod względem wartości nominalnej PKB jest na 22 miejscu, co pokazuje rozdzwięk pomiędzy wzrostem gospodarczym kraju w ostatnich latach a rozwojem dobrobytu społecznego (UNDP 2017). Powyższe dane pokazują, że nie został w Polsce w pełni wykorzystany potencjał napływu inwestycji zagranicznych do znaczącej poprawy jakości życia wszystkich mieszkańców. W dalszym ciągu podstawowe wartości obrazujące poziom rozwoju w naszym kraju, nie przystają do średnich Unii Europejskiej. Aktywność zawodowa w przedziale wiekowym 18-64 lata w 2017 roku wynosiła w Polsce 72,4%, jest to wartość wymagana w dokumentach strategicznych UE, gorzej natomiast wyglądają wskaźniki dla osób młodych, starszych i kobiet. Dla osób w wieku 15-24 i 55-64 wartość aktywności zawodowej jest niższa o około 10 punktów procentowych (p.p.) w porównaniu ze średnią unijną. Aktywność zawodowa wśród kobiet jest niższa niż średnia w krajach UE o 5 p.p. Różnica w wynagrodzeniach pomiędzy oboma płciami wynosiła w Polsce w roku 2017 średnio 734 zł, czyli 16% całego średniego wynagrodzenia mężczyzn. Wyższa różnica w dochodach kobiet i mężczyzn w wynagrodzeniach jest obserwowana w województwach z większym wskaźnikiem PKB *per capita* i z większym udziałem firm z kapitałem zagranicznym (GOV 2017). Porównanie napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do poszczególnych województw ze wskaźnikami rozwoju, pokazuje niejednoznaczne związki. Pomimo bezsprzecznego pozytywnego wpływu inwestycji zagranicznych na budżety kraju i poszczególnych województw, utrzymywanie się znaczących dysproporcji rozwojowych w przekroju regionalnym pokazuje, że w dalszym ciągu dużo zależy od rządów i samorządów. Dla przykładu województwo dolnośląskie z trzecim

największym wskaźnikiem napływu inwestycji zagranicznych, według analizy poziomu życia zajmowało 10 miejsce. Natomiast województwa mazowieckie i małopolskie odpowiednio pierwsze i drugie w kategorii przyciągania kapitału międzynarodowego, utrzymują się w gronie regionów z jednym z najwyższych wskaźników jakości życia. Współczynnik lokalnego HDI dla województwa dolnośląskiego również prezentuje się niekorzystnie, region zajmuje 7. miejsce w kategorii rozwoju. Analiza ta pokazuje wysokie wartości dochodów jego mieszkańców, co ma również odzwierciedlenie w średnim wynagrodzeniu, trzecim najwyższym w Polsce. Niski poziom wskaźnika zdrowia i edukacji powoduje, że ogólna pozycja rozwoju Dolnego Śląska jest niska.

Podsumowanie

Problemem najlepiej obrazującym nierówny rozwój Polski jest wskaźnik zagrożenia ubóstwem, ilość osób żyjących na granicy minimum egzystencjalnego w naszym kraju jest wyższy niż średnia dla krajów Unii Europejskiej. Wzrost wartości PKB *per capita* nie przekłada się na znaczącą poprawę jakości życia osób najbiedniejszych w Polsce. Analiza regionalna pokazuje jednak, że są województwa, gdzie otwarcie się na handel z zagranicą umożliwiło poprawę życia osób najbardziej zagrożonych biedą. Dolnośląskie, z 16% wskaźnikiem osób zagrożonych relatywnym ubóstwem, znajdowało się w tej kategorii w roku 2006 na 6 miejscu wśród wszystkich województw, zaś w roku 2016 region ten był już na 3 pozycji w skali kraju ze wskaźnikiem 12% – widać spadek w tej kategorii aż o 4%. Te tendencje pokazują pozytywny wpływ przeciętnego wzrostu dochodów, średniego wynagrodzenia i spadku bezrobocia na współczynnik zagrożenia ubóstwem. Ogólny poziom życia, wskaźniki PKB *per capita* i HDI, obrazują przeciętne wartości rozwoju. Jego rozkład natomiast prezentuje wskaźnik nierówności, najczęściej wyrażany za pomocą współczynnika Giniego. Konwergencja poziomu dochodów regionów oraz samych warstw społecznych jest jednym z najważniejszych celów zrównoważonego rozwoju państwa. Ekonomia instytucjonalna daje liczne przykłady, że znaczący problem ubóstwa danego kraju nie tylko wynika z działań poszczególnych jednostek, ale wynika w dużej mierze z szerszego kontekstu historii, kultury i instytucji danego kraju. *Krzywa nierówności* w teorii S. Kuznetza, jest jedną z najpopularniejszych analiz etapów konwergencji krajów biednych i rozwijających się. Badania te pokazują początkowy przyrost nierówności w trakcie rozpoczęcia intensywnego wzrostu państwa, w pierwszym stadium tylko część społeczeństwa jest w stanie korzystać z rozwoju, w dalszym cyklu krzywej nierówności maleją. Analiza współczynnika Giniego w Polsce od okresu transformacji, przez moment akcesji, do czasów współczesnych potwierdza tę teorię. Współczynnik ten wzrósł w latach 1990-2000 z wartości 29 do 34, aby następnie zanotować stopniowy spadek z 35,5 punktów w 2005 roku, do wartości 31,3 w roku 2017. Wartość bliska 31. punktem odpowiada średniej wartości tego wskaźnika dla krajów UE. Sposób obliczania nierówności dochodowych przy pomocy wskaźnika Giniego ma swoje wady, obliczany za pomocą metody ankietowej przez GUS nie pokazuje prawdziwego rozwarstwienia. Badania nierówności w województwie dolnośląskim, opierające się na zeznaniach podatkowych PIT od osób fizycznych, prezentują większe zróżnicowanie w dochodach od wartości wynikających ze wskaźnika Giniego o 10 p.p. Dodatkowo,

dane współczynnika Giniego dla poszczególnych regionów Polski pokazują większe zróżnicowanie dochodów w regionach z wyższym wskaźnikiem napływu inwestycji zagranicznych i PKB *per capita*. Przedstawione dane dla Polski, razem z przykładem analizy rozwoju społecznego na Dolnym Śląsku, pokazują nierównomierny regionalnie rozwój społeczny. Powyższy przegląd najważniejszych wskaźników wzrostu gospodarczego i rozwoju dla poszczególnych regionów w Polsce potwierdza tezę o dużym wpływie działań rządów i samorządów na wykorzystanie napływu inwestycji zagranicznych na zdolność do poprawy jakości życia mieszkańców danego województwa i państwa.

Bibliografia:

1. Bauman Z., (2007) *Europa. Niedokończona przygoda*, Kraków: Wydawnictwo Literackie.
2. Biczyska E., (2015) *Measuring the Social Component of Sustainable Development in the Cities. The Case of Medellín, Colombia*, Zamość: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Zarządzania w Zamościu.
3. Dmochowska H., (2015) *Rocznik statystyki międzynarodowej GUS*, Warszawa: Zakład Wydawnictw Statystycznych.
4. Fiedor B., Kociszewski K., (2010) *Ekonomia rozwoju*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.
5. Keynes J.M., (2003) *Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
6. Klimas B., (2011) *Procesy globalizacji gospodarki jako wyzwanie dla krajowych welfare states* [w:] Rymarczyk J., Domiter M., Michalczyk W., (red.), *Problemy regionalizmu i globalizacji*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.
7. Kosny M., (2012) *Upper tail of the income distribution in tax records and survey data. Evidence from Poland*, General conference of The International Association for Research in Income and Wealth.
8. Kowalczyk O., Kamiński S., (2013) *Wymiary polityki społecznej*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.
9. Kronenberg T., (2010) *Wyzwania zrównoważonego rozwoju w Polsce*, Kraków: Wydawnictwo Fundacji Sendzimira.
10. Mankiw N., Taylor M., (2009) *Makroekonomia*, Warszawa: PWE.
11. Morawski W., (2001) *Socjologia ekonomiczna*, Warszawa: PWN.
12. Pisz Z., (2001) *Problemy społeczne transformacji w Polsce*, Opole: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.
13. Powell B., (2014) *Out of poverty, Sweatshops in the Global Economy*, Nowy Jork: Cambridge University Press.
14. Radło M.J., (2010) *Polska w pułapce średniego dochodu? Perspektywy konkurencyjności polskiej gospodarki i regionów*, Warszawa: Difin.
15. Rawls J., (2018) *Teoria sprawiedliwości*, Warszawa: PWN.
16. Rogall H., (2010) *Ekonomia zrównoważonego rozwoju, teoria i praktyka*, Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka.
17. Skodlarski J., (2007) *Zarys historii gospodarczej Polski*, Warszawa: PWN.
18. Stankiewicz W., (1987) *Historia myśli ekonomicznej*, Warszawa: PWE.
19. Stiglitz J.E., (2007) *Wizja sprawiedliwej globalizacji*, Warszawa: PWN.
20. Walkowski M., (2010) *Główne wyzwania rozwojowe Unii Europejskiej w XXI wieku* [w:] Rymarczyk J., Domiter M., Michalczyk W., (red.), *Problemy regionalizmu*, Wrocław: Wydawnictwo UE.
21. Żukrowska K., (2012) *Harrasing globalization, czyli ujarzmienie globalizacji. Globalizacja jako motor na rzecz rozwoju*, Warszawa: SGH.
22. *Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na wzrost polskiej gospodarki w okresie poakcesyjnym*, 26http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/pgw_wplyw_bezp_inwest_zagr_na_wzrost_pol_gosp.pdf [12.12.2018].
23. *Sustainable development in the European Union*, (2013) monitoring report of the EU sustainable development strategy, Eurostat. http://hdr.undp.org/sites/default/files/2017_human_development_report.pdf [12.12.2018].
25. http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-zatrudnieni-wynagrodzenia-koszty-pracy/regionalne-zroznicowanie-wynagrodzen,11,1.html [12.12.2018].